మూడు కోతులు

ఏదో అవసరమున్నప్పుడుతప్ప మనకి యీ రోజుల్లో స్నేహితులు జ్ఞప్తికి రారనుకుంటా. అమధ్య అనుకోకుండా బెంగుళూరు ప్రయాణం తగిలింది. స్నేహితుడు మోహన్‌బాబుకి స్టేషన్‌కొచ్చి కలుసుకోవల్సిందని టెలిగ్రామిచ్చి బైలుదేరాను.

సుఖాన్ని పంచుకొన్న స్నేహితులపైకంటె, బాధని పంచుకొన్న స్నేహితులపట్ల జాలితో కూడుకున్న వొక ప్రత్యేకమైన అభిమానం వుంటుందనుకుంటాను.

మహాత్ముడు అస్తమించిన రోజులవి. ఆ వార్త విన్న తర్వాత వారంరోజులు నేనూ, మోహన్‌బాబూ సరిగ్గా భోజనం చెయ్యలేదు. రెండు రోజులు ఉపవాసముండి, మహాత్ముని జీవితఘట్టాలని స్మరించుకుంటూ వారి జీవితచరిత్ర చదువుకుంటూ, వారి ఫొటోలు చూసుకుంటూ గడిపి బాధను పంచుకున్నాం. మమ్మల్ని గురించి కాకుండా, ప్రపంచం గురించి బాధపడటం కొత్త అనుభవం. ఆదర్శాల ఐక్యతలో తాత్వికమైన అనుభూతివున్నా, ఆ ఆదర్శాలని జీవితంలో సాధించలేవేమో అన్న భయం కూడా వుంది. ఈ భయమే మా స్నేహానికి కారణమని యిప్పుడు తోస్తోంది.

మూడుకోతుల ప్రతిమ ఆ రోజుల్లోనే ప్రచారమైంది. ఒక కోతి చెవులు, రెండోది కళ్ళు, మూడోది నోరూ మూసుకుని వుండే యీ కోతుల ప్రతిమను మహాత్ముడు తనదగ్గర వుంచుకొనేవాడట. చెడు చూడొద్దు; చెడ్డమాట వినొద్దు: చెడు చెప్పకు- యీ మూడు నైతిక సూత్రాలకు ఆ ప్రతిమ సాంకేతిక చిహ్నం. ఈ కోతులగాథ పుట్టుపూర్వోత్తరాలు నాకు తెలియవు. చీనాదేశపు పిట్టకథలలో అవతరించిందని కొందరంటారు. వాల్మీకి రామాయణంలో ఆంజనేయులు, లౌకికజగత్తులో ప్రయో-

కళ్యాణికీ, ఐహిక బలానికీ, శారీరిక శక్తికీ చిహ్నంగా పరిగణిస్తారు కొందరు. బౌద్ధ కథా వాఙ్మయంలో కోతి కొత్త అవతారం దాల్చింది. చీనా దేశపు తత్వజ్ఞుడు "ఊ చెంగ్-ఎన్" కోతినిగూర్చి వ్రాసిన గ్రంథంలో ఓ చిత్రమైన కథ వుంది. ఆ కథలో కోతి స్వర్గానికెళుతుంది. అక్కడ కోతల్లరి సాగిస్తుంది. దీనితో వేగలేక అక్కడివారు బుద్ధుని రప్పిస్తారు. బుద్ధుడు ఆ కోతితో వో పందెం వేస్తాడు- తన అరచేతినిదాటి అవతలకి దూకగలిగితే, కోతికి స్వర్గంలో సింహాసనం లభిస్తుందని; అట్లా చెయ్యలేకపోతే తాను భూలోకానికి వెళ్ళి కొన్నియుగాలు తపస్సు చెయ్యాల్సి వుంటుందని. అందుకు ఆ కోతి అంగీకరించి దూకడానికి ఉపక్రమిస్తుంది. తన తెలివంతా వుపయోగించి దూకుతుంది. చాలా సేపు దూకుతూ పోతుంది. కొంతదూరం వెళ్ళాక ఆకాశంలోకి పొడుచుకుని ఐదు స్తంభాలు కనబడతాయి. తాను దూకివొచ్చినందుకు నిదర్శనంగా, వొక స్తంభంపై పెంట్రుకతో "స్వర్గంతో సమానుడైన మహాతపస్వి యిటు వచ్చాడు" అని వ్రాసి తిరిగి బుద్ధునిదగ్గరకొచ్చి, తాను పందెంగెలివాను కావున, ఆ సింహాసనం యిప్పించమని కోరుతుంది. బుద్ధుడు తన వేలు పైకెత్తి దానిమీద వ్రాసివున్న అక్షరాలను చూపించి, కోతి తన అరచేతిని దాటి వెళ్ళలేకపోయిందని ఋజావుచేసి దాన్ని స్వర్గాన్నుండి తప్పిస్తాడు. ఈ కథలో తెలివికి, ప్రజ్ఞకి చిహ్నంగా అవతరిస్తుంది కోతి. విజ్ఞానం చాలదు, జ్ఞానంకూడా ఉండాలని బోధ.

మూడుకోతుల ప్రతిమకి నైతికరంగంలో ప్రాముఖ్యం కల్పించాడు గాంధీజీ. ఆ రోజుల్లో మూడుకోతుల రబ్బరు బొమ్మ ఒకదాన్ని సంపాదించాను. మోహన్‌బాబు పైచదువుకి వెడుతుంటే, జ్ఞాపకంగా ఆ బొమ్మని అతనికిచ్చి వేశాను.

బెంగుళూరు మరోగంటలో వస్తుందనగా రైలు ఒక స్టేషన్‌లో నిలిచింది. ఫలానా 'చిత్రం చూశారా ?' అంటూ, చేతులను కండ్లకి అడ్డంగా పెట్టుకున్న కోతిబొమ్మ ఎడ్వర్‌టైజ్‌మెంట్ ఒకదాన్ని అక్కడ చూశాను. అది చూసింతర్వాత, యీ మూడుకోతుల ప్రతిమగూర్చి కొన్ని

శంకలు రాసాగాయి. 'చెడ్డమాట వినొద్దు' అని చెవులు మూసుకోటం విషయం చూడండి. కాస్తంత విన్నతర్వాతగదా, ఆ మాట చెడ్డదో మంచిదో తెలిసొచ్చేది? అల్లాగే చెడుగు చూడకుండా కళ్ళు మూసుకోడం, చూడటం మొదలుపెట్టిం తర్వాతేకదా, అది చెడో మంచో తెలియడం? అసలు చెడ్డవిషయాలపట్లే మనిషి కుతూహలం రేకెత్తేది. ఈ ఉదాహరణ చూడండి: నేనొక సభలో వున్నాను. అక్కడ ఒక దుండగీడు తుపాకి పైకితీసి ఒక వ్యక్తికేసి గురిచెయ్యడం చూశాను. గురి బాగా చూస్తున్నాడు. సమయంకోసం వేచివున్నాడు. మరోక్షణంలో అవతలవ్యక్తి— ఒక ప్రముఖ పురుషుడు అనుకుందాం- హత్యకాబడతాడు. నేను చూస్తున్నది చెడుగే—హత్యాకాండ. అటు చూడకుండా కండ్లు మూసుకోవడమా? లేక నా ప్రక్కనవున్న పోలీసు ఉద్యోగి జేబులోంచి పిస్తోలు తీసి, ఆ తుపాకి వ్యక్తిమీద పేల్చి, ఆ ప్రముఖపురుషుడి ప్రాణాలు కాపాడటమా? అట్లా కాపాడితే 'అయ్యో పాపం- ఒక గొప్పవ్యక్తి ప్రాణం కాపాడాడు— ఇతన్ని నాయకుడుగాచేసి, ఒక శిలాప్రతిమని అతనిగ్రామం మధ్యగా నెలకొల్పుదాం' అని అంటారా ప్రజ? హంతకుడిని చంపినా, నేనొక హంతకుడుగా పరిగణింపబడి, శిక్షకి పాత్రుడనవుతాను. న్యాయం, చట్టం- వీట్లకి వ్యక్తుల విచక్షణలేదు. జడ్జిగారు మంచివాడైతే, 'ఈ హత్య చెయ్యడంలో యితని ఉద్దేశం ప్రశంసనీయమైంది— ఒక ప్రజాసేవకుడి ప్రాణం కాపాడాడు- కాన, ద్వీపాంతరవాసం విధిస్తున్నాను' అనొచ్చునేమో. కొన్ని సందర్భాలలో ఏది మంచో, ఏది చెడో ఎవ్వరూ నిర్ణయించలేరు. మొత్తంమీద గమ్యస్థానం మంచిదైనా, చేరుకునే మార్గం చెడ్డదైతే కళ్ళు గట్టిగా మూసుకోడమే మంచిదని, యీ కోతి తత్వం. కళ్ళు మూసుకునేటందుకు రెప్పలున్నాయికదా- మళ్ళా యీ చేతులతో గట్టిగా మూసుకోడం దేనికో! వేళ్ళమధ్య సందులోంచి కాస్తకాస్త చూడవచ్చుననా! ఏమో నాకు తెలీదు. కొన్నికొన్ని విషయాల గూర్చి తీవ్రంగా శోధించక, అల్లా విడిచిపెట్టడమే శ్రేయస్కరం.

అల్లాగే చెడుచెప్పకుండా నోరునొక్కుకోవడం, చెడుగుని చూడకుండా, వినకుండా వున్నవారికి, అసలు చెప్పేటందు కేముంటుంది?

మహత్తర సత్యానికీ, సౌందర్యానికీ ఎల్లానూ నోరులేదు. దైవాన్ని తపస్సుద్వారా సందర్శించిన యోగిపుంగవుడికి భాషతో నిమిత్తంలేదు. ఆలోచనని మరుగుపరిచేందుకే భాష అంటున్నారు పెద్దలు. జీవితాన్ని చూడకుండా, వినకుండా, స్పృశించకుండా వున్నవారికి ఆలోచన లేముంటాయి? ఇలా వెళ్ళినకొద్దీ లోతులు పెరుగుతూంటాయి- అందుచేత అట్టే ఆలోచించక, మరోవిషయంపైకి దృష్టి మరల్చాను. ఇంతలో బెంగుళూరుస్టేషను రానే వచ్చింది.

ప్లాట్‌ఫారంమీద మోహన్‌బాబు సిద్ధంగా వున్నాడు. ఏమిటో మనల్ని కలుసుకోడంకోసం ఎవరైనా స్టేషన్‌కి వచ్చారంటే మనపైనా ఆ వచ్చిన వ్యక్తిపైనా అపేక్ష, గౌరవం పెరుగుతాయి. పక్కవాటా వాళ్ళకి ఉత్తరాలు యిచ్చి వెడుతూవున్న పోస్టుమాన్ 'మీకేమీ లేవండి' అన్నప్పుడు దిగాలుపడి పోతాం. ఈ చిన్న విషయాలే మన వ్యక్తిత్వం, ఉనికిని రుజువు చేస్తాయనుకుంటాను. మోహన్‌బాబు దిగగానే నన్ను కౌగలించుకొని మందహాసం చేసినా అతనెందుకో దిగులుగా వున్నట్లు కనిపించాడు. మహాత్ముడు అస్తమించిన రోజుల్లో మాటా, పలుకూ లేకుండా ఒకరివంక ఒకరు దిగులుగా చూస్తూ కూర్చున్న దృశ్యం స్మరణకొచ్చి కాబోలు....!

ఒక మొహంయొక్క పర్సన్ను పంచుకొన్న ఒక అనుభవంతో ముడిపడి మనస్సులో నిలిచిపోయిన తరువాత కొత్త జీవితానుభవాలు దాన్ని కాలచక్రంలో పడేసి రకరకాలుగా సాగేసినా మన మనస్సులోవున్న ఆ ప్రతిమ వైఖరి మటుకు మారదు. చదువూ, సంస్కృతీ పెంచుకొని మోహన్‌బాబు ముందుకు ప్రయాణం చేస్తున్నా నుదుటిమీది జుట్టుమాత్రం వెనక్కి జరుగుతూవుంది. పళ్ళమీద శ్రమతో కదిలిన నవ్వు, కళ్ళల్లో మూలలకి నక్కినట్లనిపించింది. మనిషి చిక్కాడు. హడావిడిగా గడ్డం చేసుకొన్న వైఖరి.

"ఏం అలావున్నావు, వంట్లో బాగాలేదా? రా వెడదాం" అని సామాన్లు పోర్టరు నెత్తినపెట్టి వెనకాలే నడుస్తున్నాం గేట్లో యివ్వడానికి టిక్కెట్టు పైకి తీశాను.

"సామాన్లు వెయిటింగురూమ్‌లో పెడదాం. రా, చెప్తాను" అన్నాడు మోహన్‌బాబు.

"ఏం....కథ ?"

"నేను యింటికివెళ్తున్నాను. నా రైలు మరో గంటా గంటన్నరలో వస్తుంది. అంతవరకూ యిక్కడే కబుర్లు చెప్పుకుందాం" అన్నాడు.

"ఇంటికెందుకూ, ఇవాళే వెళ్ళాలా ?"

"ఏదో సంబంధం వచ్చిందిట, చూడ్డానికి రమ్మన్నారు."

పైకి వచ్చేశాను. వెయిటింగ్‌రూములో వ్యక్తులు మాకేసి చూశారు.

"పెండ్లి సంబంధానికి వెడుతూ అంత దిగులెందుకూ ? అయినా-ఊహించగలనులే- చాలామందికి పెళ్ళంటే భయం-అంటే ఒకామెను చేసుకోగానే మిగతా కన్యలనుండి విడిపోవాలే అనే దిగులుకామా !" మోహన్‌బాబూ నవ్వడం సాగించాడు. అపచారంచెయ్యని దోషిలాగ.

"అల్లా కాఫీ తాగివొద్దాం రా, నీతో చాలా చెప్పాలి."

బయల్దేరాం.

"నేను దిగులుగా వున్నానని నీ కెట్లా తెలుసూ ?"

"ఏదో అల్లాగనిపించింది."

"అదంతా పెద్ద కథ" అని చెప్పడం సాగించాడు. కథకి తుదీ మొదలూ వుండాలన్నారు పెద్దలు. దానికో స్వరూపం వుండాలి. అప్రస్తుతమైన నిత్యజీవితమనే చెత్త కాగితాల బుట్టలోంచి ప్రస్తుతానికి పనికొచ్చే కాగితం ముక్కలని ఏరి అతికించి కూర్చి నైతిక విలువలుకట్టే న్యాయస్థానంలో దాఖలు చేసుకోవాలి. ఈ పనికి తగినంత అనుభవం, శిక్షణ, వున్నా లేకపోయినా సమయానికి న్యాయస్థానంలో దాఖలు చెయ్యడం తప్పదుగనక నా ధోరణిలో ఆ కథ చెప్తాను.

పరీక్షకోసం బెంగుళూరులో వొక నెల వుండాల్సివొచ్చి, హాస్టల్‌లో చోటుదొరక్క, హొన్నప్పగారింట్లో వో వాటాలో మకాం వుంటున్నాడు మోహన్‌బాబు. ముందు రెండు గదులు, వొక వరండా, దానిముందు నాలుగైదు పూలమొక్కలు, కిటికీలోంచి చిట్టారుకొమ్మదాకా కనబడే

రెండు కొబ్బరిచెట్లు, కాంపౌండుగోడ—అదీ అతనివాటా. బల్లమీద అలారమ్ గడియారం, రబ్బరు కోతులబొమ్మ, గోడమీద గాంధీగారి పటం, స్నేహితులతో కలిసి తీయించుకున్న ఫొటో అమర్చుకున్నాడు. భోజనం హోటలునుండి కారియర్‌లో వాళ్ళ పనిపిల్ల 'నానీ' తీసుకొస్తుందిట. గది వూడ్చడం, పక్క వెయ్యడం తీయడం, కాఫీ తెచ్చిపెట్టడం, ఉత్తరాలు పోస్టుచెయ్యడం- యిల్లాంటి చిల్లరపనులు చేస్తుంది 'నానీ'. వాళ్ళమ్మ అలిమేలు, హొన్నప్పగారింట్లో పనికుంది.

హొన్నప్పగారు వ్యాపారస్థుడు. బస్తీ సంస్కృతి అంతగా అబ్బని పూర్వాచారపరాయణుడు. ఆయన భార్య అన్నపూర్ణమ్మగారు-మరీ ఛాందసురాలు. కొడుకు మాధవరావు (ముద్దుగా ఇంట్లో 'మావూ' అని వ్యవహరిస్తారట) పట్నంలో చదువుకుంటున్నాడు. శెలవలకివొచ్చి, వారం పదిరోజులు కులాసాగా గడపి వెడుతూవుంటాడు. ఇంతకంటె మోహన్ బాబుకి వారిని గురించి ఏమీ తెలియదు. ఇవేనా నానీద్వారా తెలుసుకున్న వే. 'నానీ' కన్నడప్రాంతంలో వుండిపోయినా తెలుగు బాగానే మాట్లాడుతుంది.

స్నానంగదికి సన్నటి సందులోంచి వెళ్ళాలి- ఆ సందు పొడుగునా గోడవుంది. అట్లా వెడుతుంటే అప్పుడప్పుడు హొన్నప్పగారింట్లో సంచలనం, మాటలు, సగంసగం వినబడుతూంటాయి. కాని మోహన్ బాబు వాటినెప్పుడూ నిదానించి వినలేదు. అయినా ఆ వృద్ధదంపతులకు చెప్పుకునే మాట్లేముంటాయి ?

మోహన్‌బాబు వారిపట్ల కాస్తంత కుతూహలం కనబరచినా, దానికి కారణం కొంతవరకూ 'నానీ'యే. నానీ ఇరవైయ్యేళ్ళ వయసుపిల్ల. దుబ్బగా వొంకులు తిరిగిన ఆ జుట్టులో మొహం గుండ్రంగా కనిపించినా, పరీక్షగాచూస్తే కోలమొహం. మోహన్‌బాబుకి కోలమొహం ఇష్టం. గుండ్రటి 'చంద్రబింబంలాంటి' మొహం అంటే రోత. కోలమొహంలో ఒక నాజూకు 'గ్రేస్' వుందంటాడు. ఆ నాజూకు 'నానీ' శరీరం అంతటా వుందిట. పోషణ, షోకు లేక చింపిరిగా వుండటం మూలాన, ఆ నాజూకు మరింత స్ఫుటంగా ఆకర్షిస్తుందిట. సన్నటినడుం, పొడుగాటికాళ్ళు, తీర్చిన

వక్షం, రెండుచేతులనూ వొక్క చేత్తో నొక్కి పెట్టాలనిపించే నునుపైన చేతులు—గాజులులేవు అందుకే మరీ ఆకర్షణీయంగా వుంటాయిట. మెళ్ళో ఏమీలేవు. చెవలకేమీలేవు-లవంగాలుతప్ప. ఆ సన్నటి నడుంపై, బరువుగా పెద్దవిగా కనిపించే స్తనాలు మరింత ఆకర్షణీయంగా వుంటాయిట వొదులు రెవికలోంచి ఎంత బిగించి కట్టినా, గది ఊడుస్తున్నప్పుడు, మధ్య లోతైన పాయచుట్టూ వాటి కదలిక గుండ్రతనం, నునుపు వాటినిచూసి తాత్కాలికంగా సంతోషపడే అవకాశాలెన్నో వున్నాయిట. ఆధునిక శిల్పాలలో అట్లాంటి నగ్నస్త్రీ సౌందర్యాన్ని చూశాడు—బెంగుళూరు ఆర్ట్ ఎగ్జిబిషన్‌లో. ఆ మధ్య వొంగి వూడుస్తున్నప్పుడు, నానీ వక్షం అల్లాగే అనిపించింది.

ఆ రోజున గది వూడుస్తూ గాలికి తలుపుదగ్గరగా మూసినప్పుడు కొంగు తలుపుసందులో తగులుకుని లేచేటప్పుడు, పమిటంతా వూడినప్పుడు, అతను చూడ్డంతో వారిలో వొక అన్యోన్యభావం ప్రబలినట్లనిపించింది. సిగ్గుపడి, చీపురు అక్కడ వొదిలేసి పరుగెత్తుకుపోయింది నానీ. అతను చూసింతర్వాత, పక్కకుతిరిగి బల్లమీద మూడుకోతుల బొమ్మను వెనక్కి తిప్పి నిలబెట్టాడు.

శెలవులకు మాధవరావు పట్నంనుంచి రావడంతో మోహన్‌బాబు ప్రశాంతజీవనంలో సంచలనం బైలుదేరింది. మాధవరావుతో ఇతనెప్పుడూ మాట్లాడలేదు. కలుసుకున్నప్పుడు వొకర్నిచూసి వొకరు నవ్వుకోడం, మందహాసం ప్రకటించడంవరకే వారి పరిచయం.

ఆ రోజు ఇంటిదగ్గరనుంచి మనియార్డరొచ్చింది. గది అద్దె నానీ ద్వారా పంపుదామని పర్సులోంచి లెక్కతీశాడు. మరో రెండు రూపాయల నోటు చేతులోకొచ్చింది. 'నానీ'ని పిల్చాడు. వచ్చింది. తలుపు జేరవేశాడు. కిటికీలోంచి అటూ యిటూ చూశాడు. నోట్లు చూపాడు. నానీ కళ్ళు పెద్దవి చేసింది భయంతో తలవూపింది. చెయ్యి పైకి పెట్టమన్నాడు. చేతులో చీపురు గిరవాటెట్టి గది అవతల తలుపు తెరిచి ఒక్క పరుగున వెళ్ళింది నానీ.

అతనికి నవ్వొచ్చింది. ఎందుకట్లా భయపడుతుంది? ఇంకా పిల్లకి పెళ్ళికాలేదు. అలిమేలు ద్వారా అదికాస్తా తెలుసుకున్నాడు. పెళ్ళికాకపోతే? ఏదో సంశయం, పెనుగులాట, వున్నప్పుడే ఆడది సిగ్గు ప్రకటిస్తుంది. ఇష్టంకట్ల అయిష్టం ప్రకటించి, అవతలవాడికి అందకుండా దూరమై, వేటాడబడటం స్త్రీనైజం. అందుకు సృష్టి సమకూర్చిన ఆయుధం సిగ్గు. 'నాని' చేష్ట అతన్ని కార్యానికి పురిగొల్పింది. ఇదివరలో అద్దె అలిమేలు ద్వారా పంపేవాడు అలిమేలు ద్వారా పంపడం ఎందుకో? అతనే స్వయంగా హొన్నప్పగారికి ఇవ్వొచ్చుగా. ఈ కాస్త పనికీ మధ్యవర్తి ఒకరా? డబ్బుతో కూడుకొన్న వ్యవహారంలో కుటిలత్వం తప్పదు. ఈసారి నానీద్వారా పంపుతేనేం? కొబ్బరిచెట్టు కింద బట్టలు ఆరబెడు తోంది. తాడుమీదికి చేతులెత్తినప్పుడు, కండలపై నీడలు స్ఫుటంగా పడు తున్నాయి. శరీరం అంతా ఒక్కసారి పైకి ఎగబ్రాకి నమస్కారం పెడుతూ దేన్నో ఆహ్వానిస్తున్న శిలాప్రతిమలా— అతనికేసి కోపంగా చూసింది. నల్లగుడ్డు కొనలకి జరిగినప్పుడు, పెదవులు బిగించినప్పుడు 'నానీ' శీలంగల వ్యక్తిగా, తన కా శీలం అబ్బినందుకు విచారించి నట్టు, కాస్త విషాదరేఖలు కూడా ఆమెలో ప్రత్యేకమైన ఆకర్షణ అని, అతనొక్కడికే తెలిసిన రహస్యం. ఆ రహస్యంలో ఆనందం వుంది. అట్లాంటి దింకెవరికీ వుండదు. తనొక్కడే తెలుసుకున్న అనుభవం మరెవ్వరికీ తెలవకపోడంలో, తెలిసే అవకాశం కూడా లేదన్న జిజ్ఞాసలో అతని ఊహా వైశాల్యం పెరిగించి. రమ్మని సంజ్ఞ చేశాడు— వూడవడం పూర్తిచెయ్యమని. ఉహూ అన్నట్లుగా తలవూపింది. అతనికి కోపం వచ్చింది. మరో పనిమనిషిని కుదుర్చుకోలేడా? మరో కుర్రాడిని. కోపంతో కిటికీతలుపులు గభాలున మూశాడు. కోతులబొమ్మ తనవైపు తిప్పుకున్నాడు. గుమ్మం తలుపు తెరచి చీపురు బైట గిరవాటెట్టి, మళ్లా తలుపులు చప్పుడయ్యేటట్లు మూశాడు. మూశాడేకాని గడియ పెట్టలేదు. అందుకు నవొచ్చిం దతనికి.

స్నానానికి బయలుదేరాడు. మండువా సందు ంచి, స్నానంగది ముందు ఒక పొడుగాటి తడిక అడ్డంగా కట్టివుంచి. దానివెనక ఏవో

కంఠాలు వినిపిస్తున్నాయి. ఒకటి హొన్నప్పగారిది. క్షణం నిలిచాడు. మరో స్త్రీ కంఠం వినబడుతోంది. అది అన్నపూర్ణమ్మగారిది కాదు. గుసగుసలోకి సన్నగిల్లిన కంఠాలు అతని కుతూహలాన్ని రేపాయి. అది విన్న కంఠమే. అలిమేలుది. మరో అడుగు ముందుకేసి, మరోక్షణం ఆగాడు. నోట్లు లెక్కెస్తున్న చప్పుడు వినబడుతోంది. 'రెండు' - రెండొందలు. ఎవరు ఎవరికిస్తున్నారో తెలీదు. గుసగుసలు నిలిచాయి. సన్నగా గాజుల చప్పుడు. హొన్నప్పగారి నవ్వు. లోపల్నించి అన్నపూర్ణమ్మగారి పిలుపు- అంట్లు తోముతున్న శబ్దం. దూరంగా ఏదో పిట్ట. వేడినీళ్ళ కాగుకింద కట్టెలచప్పుడు, తనకెందుకు? స్నానంగదిలోకి వెళ్ళాడు. అతని మనస్సు బాగాలేదు. హొన్నప్పగారికి, అలిమేలుకీ ఏదో ఉందన్న అభిప్రాయం దృఢపడుతోంది. ఒకప్పుడున్న స్నేహం యింకా కొనసాగుతోందో మరి! వయస్సు ముదిరిన పోకిరీచేష్టలని కాపాడేది వారి వయస్సే. ఆ ధైర్యంతో వారెన్నైనా చెయ్యొచ్చు. సంఘం పట్టించుకోదు- భార్యకి అన్యాయం జరగనంత సేపూ. అలిమేలుకి మొగుడులేడు. యుద్ధంరోజుల్లో చనిపొయ్యాడు. డబ్బుతో సమాజంలో వ్యక్తుల స్థానం నిర్ణయించి, విలువలు కట్టిపారేసి స్థిమితంగా వుండగలం అనుకుంటాంగాని, అది పూర్తిగా నిజంగాదు. వయస్సునుబట్టి, నైతికరంగంలో విలువలు కట్టొచ్చు. హోదానుబట్టి కట్టొచ్చు. మనస్తత్వం బట్టి కూడా కట్టొచ్చు. శృంగారమయ జీవితానికి అలవాటుపడ్డ వ్యక్తి, చివరంటా అల్లాగే వుంటాడు. అది ఇంకా పెరుగుతూ వుంటుంది కూడా. అందుకనే దురంతాలు పెద్దలకే సాధ్యమౌతాయి.

కాని మోహన్‌బాబు పెద్దవాడుకాడు. నానీపట్ల తనకెందుకు అట్లాంటి ఆలోచనలు? తన సిద్ధాంతం తప్పు. వయసులో శృంగారం సహజమైంది; వార్ధక్యంలో కృత్రిమమైంది. చిన్నప్పుడు యువ్వనం కాపాడుతుంది. పెద్దయింతర్వాత, హోదా, డబ్బు కాపాడతాయి— అని సమర్థించుకుంటూ గదిలో కొచ్చేటప్పటికి, 'నానీ' గది వూడుస్తోంది. అతను రాగానే నిలిచి నవ్వింది. అతను కోపంగా చూశాడు.

"ఇదిగో- ఇంటద్దె- అయ్యగారికి- హోన్నప్పగారికి ఇచ్చిరా" అని పర్సులో రూపాయల నోట్లు తిసిచ్చారు. కుడిచేతిలో చీపురు ఎడం చేతిలోకి ఫిరాయించి, తొడమీద తుడుచుకొని, అరచెయ్యి ముందుకు చాచింది. చేతికి రెండంగుళాల పొడుగున, ప్లాస్టిక్ గాజులుండటం చూశాడు- ఎర్రవీ, పచ్చవీ, నల్లటివీ. వాటికేసి చూసి నవ్వుతూంది.

"తెలిసిందా?"

తెలిసిందన్నట్లు తల పంకించింది. నోట్లు తీసుకుంది. ఊడవడం పూర్తిచేసి వెళ్ళింది. ఆమె చేతికి ఆ గాజులు బాగుండలేదు. అల్లా బోడిగా వుంటేనే బాగుంటుంది. గదిలో ఒంటిగా వుంటంవల్లనేగా, యీ ఆలోచనలు. బైటికి వెడితే, ఏదీ వుండదు.

రాత్రుళ్లు నిద్రపట్టదు. ఏవేవో ఆలోచనలు. రెండో ప్రపంచ సంగ్రామం- క్విట్ ఇండియా ఉద్యమం- హిట్లర్ దంపతుల ఆత్మహత్య, 'క్రిప్స్'మిషన్, నౌవకాలీ, మహాత్ముని నిర్యాణం, రిపబ్లిక్ దినోత్సవాలు. మూడు కోతులు- బల్లమీద రబ్బరుబొమ్మ- గది వూడుస్తూ 'నానీ'. ఊహ విశాలమైందంటారుగాని, శరీరం ఎంత సంకుచితమైందో, ఊహకూడా అంతే. మానవుడి మెదడుకొలతెంత? ఆరంగుళాలపొడవు- వెడల్పు. ఊహకూడా అంతే. గిరిగిర తిరిగి మళ్ళా అక్కడికే చేరుకుంటుంది. రక్తం, నరాలు అవయవాలు మెదడుని, ఊహని కట్టిపడేస్తాయి. అనంత విశ్వాన్ని పాలిస్తున్న పరమాత్మ ఆత్మస్వరూపం దాల్చి ఈ కాస్త శరీరంలో దాగివున్నాడంటే నమ్మలేకుండా వున్నాడతను.

ఆ మొర్నాడు ఉదయం అలిమేలు అతని గదిలోకొచ్చి రెండు రూపాయలు తిరిగి ఇచ్చివేసింది— తను అద్దెకోసాటు, ఈ రెండూ అదనంగా యిచ్చాడుగనక. పోనీ మీ అమ్మాయిని తీసుకోమను అందామనుకున్నాడు గాని, తనే స్వయంగా ఇద్దామని నిర్ణయించుకుని ఆ రెండూ తీసుకున్నాడు. నానీపై కోపమూ, జాలికూడా కలిగింది. చాలా అమాయకురాలు- ఏమీ గ్రహించలేదు. నవ్వుతుంది- ఊహలేని భాగ్యురాలు: డబ్బుతో నిమిత్తంలేని పవిత్రమూర్తి: కామాని కతీతమైన సుకుమారి.

చెడు చూడదు; వినదు; చెప్పదు. మూడు కోతుల నీతిని జీర్ణించుకొన్న త్రిమూర్తి!

ఆ రాత్రి మోహన్‌బాబుకి నిద్రపట్టలేదు. కొరియా పరిస్థితిని గూర్చి ఆలోచించాడు. అంతర్జాతీయ కార్మిక సంస్థని గూర్చి ఆలోచించాడు. ఈజిప్టు వ్యవహారం గూర్చి తీవ్రంగా ఆలోచించాడు. వాటికి యదార్థాని కున్న వొత్తిడిలేదు- ఆ ఊహాచక్రానికి కేంద్రంలేదు. ఈజిప్టు, కొరియా జెనీవా- అవన్నీ భూగోళ శాస్త్రపటంలో మచ్చలు, పత్రికలలో అక్షరాలు, ఉపన్యాసవేదిక నుండి వెలువడే ధ్వనులు.

దోమ ధ్వని చేస్తోంది. అనేకం దోమలుంటే వాటిని ఎదుర్కో డానికి సిద్ధంగా వున్నాడు తాను— కాని ఒక్కటే వుంటే అతను అసహా యుడు. ఎటునుంచో వొస్తుంది. ఎక్కడ వాలకూడదో అక్కడ వాలు తుంది. రోదిస్తుంది నిష్క్రమిస్తుంది.

లేచాడు- వరండాలోకి నడిచాడు. చెట్టుకింద నిలబడ్డాడు. ఆకులు కదుల్తున్నాయి— కొబ్బరిచెట్లు గుర్రెడుతున్నాయి. మందారం ఎర్రశాలువా కప్పుకుంది. అవతల గదివైపు వెళ్ళాడు. కిటికీలోంచి నీడలు పడటంలేదు. దీపంలేదు. అంతా చీకటి- ఆకాశంలో నక్షత్రాల కర్థంకాని చీకటి. గది ముందు మెట్టుమీద కూర్చున్నాడు. రాత్రుళ్ళే ప్రాణం హాయిగా వుంటుంది; తన నిజస్వరూపం తనకి తెలుస్తూ వుండే సమయం అదొక్కటే. 'నువ్వెవరవో తెలుసుకో' అంటాయి వేదాలు. ఆ పని రాత్రే సాధ్యమవు తుంది. తనెవరు ? ఏమో!

గదిలోంచి కంఠాలు వినబడుతున్నాయి. అతను ఉలిక్కిపడి, గోడ దగ్గరగా జరిగాడు. పురుషుడి కంఠం- అతనికి తెలుసు, హాన్నప్పగా రబ్బాయి, మాధవరావుది ఆ కంఠం. ఆ రెండోది స్త్రీ కంఠం! మాటలు తెలియడంలేదు- ఏదో చప్పుడు, గాజుముక్కల గొట్టం తిప్పినప్పుడు అందులో గాజు ముక్కలు సన్నగాచేసే చప్పుడికిమల్లే ఎన్నదూలేంది. ఆ ఉదయం 'నానీ' చేతిని ప్లాస్టిక్ గాజులు చూశాడు. ప్లాస్టిక్ గాజులు చప్పుడు చేస్తాయా ? అతను సరిగ్గా చూడలేదు ప్లాస్టిక్ గాజులు కావేమో! మళ్ళా చప్పుడు నిలిచిపోయింది. ఒకటి రెండు ఇంగ్లీషుమాటలుకూడా వినబడ్డాయి.

'నాన్సీ'తో ఇంగ్లీషా! లోపలికి చూస్తే, దీపంలేదు. లోపల చీకటి. తను అట్లాంటివి చూడొచ్చా? కళ్ళు మూసుకుని చూడొచ్చునేమో. ఏదో చప్పుడు- ఒక్కడుగువేసిన చప్పుడు. భయమేసింది. లోపలికొచ్చాడు. మంచంపై వాలాడు. నిద్రరాక నరాలు నీరసించి శరీరం తనే నిద్రపోతుంది. దాన్ని విడిచేసి ఊహాయాత్ర సాగించాడు. విశ్వం అనంతంకాదుట ఒక చోటునుండి తిన్నగా ప్రయాణంచేస్తే, ఎప్పుడోఅప్పుడు నిజస్థానానికి చేరుకోవడం శక్యంట. విశ్వం, సమయానికి బంధింపబడి, రెండూ కాస్తంత వొంగి ఏకమాయ్యాయిట- ప్రథమ ముద్దుకోసం పెనుగులాడు తున్న ప్రేమికుల అధరాలకిమల్లే. స్థలం ప్రియుడు, కాలం ప్రేయసి—

వారు విడివిడిగా వుంటే సంతానం వుండును. కలిసివుండటంవల్ల, ఫలితంలేదు. జీవితానికి, అర్థంలేదు, ప్రేమకివుందేమోగాని! అది భౌతిక, ఖగోళశాస్త్రిల నిర్వచనం. తను తిరిగి 'నాన్సీ' దగ్గరకే వొచ్చాడు. చీకట్లో మూడుకోతుల బొమ్మ కనబడటంలేదు. నైతికవిలువలను పాటించ నక్కర్లేదు. కళ్ళు మూసుకున్నాడు. తెల్లవారింది.

'నాన్సీ' ఊడవడాని కొచ్చింది. ఆమెకేసి పరీక్షగా చూవాడు. కళ్ళు తేటగా మెరుస్తున్నాయి. పళ్ళు తెల్లగా తళతళ్క్కుమంటున్నాయి. అప్పుడే ఉదయించిన సూర్యబింబంలా వుంది- ఎడారి అంచునలేచిన సూర్య గోళంలా స్ఫుటంగా, తీక్షణంగా ఆమెలో ఏ మార్పులేదు. అద్దంలో తన మొహం చూసుకున్నాడు. ఏమిటాగీట్లు! వొంటె మంద నడవగా ఏర్పడిన ఎడారిజాడలకిమల్లె, వర్షానికి బురదైన నీరగుంటకిమల్లె.

ఆమె వొంగివూడుస్తుంటే బల్లకింద ఏదో పడిపోయినట్లు, మోకాళ్ల మీదపడి, వొంగి ఆమె చేతిగాజులు పరీక్షగా చూశాడు. కొంచంగా చప్పుడు చేస్తాయి. రంగుగాజుల గొట్టం తిప్పినట్లు మరోటి చూశాడు— మెడలో ఎర్రపూసలతాడు.

"కొన్నావా?"

అవునన్నట్లు తలవూపింది.

"ఎక్కడ?"

నవ్వుతుందేం?

"మాట్లాడవేం ?"

ఆ మూలకి వెళ్ళింది. వెనకభాగం- చీరలోంచి పిరుదల ఆకృతి కనబడుతోంది- తను ఎగ్జిబిషన్‌లో చూసిన శిలాప్రతిమకి మల్లే.

"ఎప్పుడేనా సినిమాకి వెడతావా ?"

తలవూపుతుంది.

"వెడతావా ?"

బైటకి వెడుతోంది. సంజ్ఞచేసి నిలిపాడు.

"ఇవిగో రెండు రూపాయిలు-సినిమా కెడతాననిచ్చాను. మీ అమ్మకి చెప్పావా ? ఇంకెప్పుడూ అల్లా చెయ్యకు."

అమ్మో! అన్నట్లు కళ్ళు పెద్దవిచేసింది. అతని కంఠం బొంగురుపోయింది. ఎండినట్లు మాట తడబడుతోంది. రూపాయిలు చేతులో పెట్టి, వేళ్ళు మడిచి నొక్కాడు.

"ఫరవాలేదులే. ఏదేనా కొనుక్కో."

తీసుకుంది. "అమ్మయ్య" అనుకొన్నాడు.

ఎందుకిచ్చినట్లు ఆ డబ్బు తను? మొదటిరోజున అద్దెయిచ్చేటప్పుడు, ఆ రెండురూపాయలూ అదనంగా చేతులో పడ్డాయి. ఇచ్చిచూశాడు- ఏమౌతుందోనని, రూపాయకోసం కొట్లాడుకోడం, ఖూనీలుజరగడం పత్రికలలో చదువుతాం. అలిమేలుకి డబ్బుకాపేర్నంలేదు. ఆ రెండురూపాయలూ తిరిగి యివ్వడంలో డబ్బుపట్ల ఆమె నిజాయితీ తెల్లమౌతోంది. ఎందుకిచ్చినట్లు? ఆమెని సంతోషపెట్టాలనితప్ప మరో ఉద్దేశం అతనికి కనబడలేదు.

ఆ సాయంత్రం కాలక్షేపం అవక సినిమాకి బైలుదేరాడు మోహన్‌బాబు. అతను హాల్లోకి వెళ్ళేటప్పటికి ఆట ప్రారంభమైంది. అది ఇంగ్లీషు చిత్రం. జనం మధ్యమధ్య పెద్దగా నవ్వుతున్నారు. ఎందుకో అతను అందులో లీనం అవలేకపోతున్నాడు. చూస్తున్నాడు, వింటున్నాడు- కాని అదేమీ అవగాహన అవడంలేదు. మనస్సు ఎటో విహరిస్తోంది. సగం మనస్సు సినిమాకథలో లగ్నంచేసి, మిగతామనస్సుని వేరేచోటుకి పంప గలగడం వింత అనుభవం—అట్లా జరుగుతోందని గ్రహించడం మరీ విచిత్రమైన అనుభవం. జనంతోపాటు అతనూ మధ్యమధ్య నవ్వుతున్నాడు—

చీకట్లోకూడా సమూహాల ఉద్రేకానికి లొంగిపోవడం తమాషాగా ఉంటుంది. పదిమందితోనూ పంచుకునే ఆనందం వేరు-వ్యక్తిగా, ప్రత్యేకంగా ఆనందం పొందడం వేరు. ఏకాంతంగా పొందిన ఆనందంలో ఔన్నత్యం, వింత తనం, సామాజిక అనుభూతిలో లోపిస్తాయి కాబోలు అనుకుంటూ వుండగా ఇంటర్వెల్‌లో లైట్లు వెలిగాయి. జనం నిట్టూర్చి, సిగరెట్లకి, 'టీ'కీ బైటకి కదిలారు. హాలంతా పరకాయించి చూశాడు. దూరంగా వెనకాల సీట్లో హొన్నప్పగారబ్బాయి మాధవరావు- కనిపించాడు. అవును, అతనే. అతను తనని చూడకుండా పక్కకి మొహం తిప్పివేశాడు మోహన్‌బాబు. అతను చూడకుండావున్న సమయంలో చూస్తూ, ఎందుకు? ఏమో అతనికే తెలియదు. కొన్ని చేష్టలకి అర్థమేవుండదు. మళ్ళా చూశాడు. మాధవరావు ప్రక్కన ఒక స్త్రీ కూర్చుంది. మనిషి నలుపు— కాని నాజూకుగా, చదువుకున్నదానిలా కనిపిస్తోంది. చెక్కిళ్ళపైన ఏదో కాంతివుంది. ఆమె చెవుల దుద్దులు మెరుస్తున్నాయి. అవి వజ్రాలదుద్దులు.

ఎవరామె ?

తన పక్కసీట్లో ఆంగ్లోఇండియన్ స్త్రీ కూర్చుని వుంది. అల్లాగే కాకూడదూ. కాని మాధవరావు చనువుగా, దగ్గరగా కూర్చున్నట్లు స్ఫురించింది. స్ఫురించడమేమిటి? వారిద్దరూ మాట్లాడుకుంటున్నారు. నవ్వుకుంటున్నారు.

సిగరెట్లు పారేసి జనం లోపలికి జొరబడ్డారు. హాలంతా వొంటి దీపం వెలుగులో, పొగమసగలో, తుఫాను చెలరేగిన సముద్రంలో చిన్ని పడవలా అతని కళ్ళముందు వూగిపోతోంది. మళ్ళీ చీకటి, చేపలవాళ్ళ వలలా- చిత్రం కొనసాగింది- మధ్యమధ్య విరగబడి నవ్వడాలు ప్రారంభమైనాయి. మోహన్‌బాబుకి వొళ్ళుమండుతోంది. అ పైకి నవ్వడం ఎందుకు? లోలోన ఆనందించకూడదూ?

ప్రేయసితో ఏకాంతంగా ఏ కాలవగట్టునో, ఉద్యానవనంలోనో విహరించక, జనం మధ్యకి రావడంలో ఏం ఆనందం వుందో అతనికి అర్థంకాక ఆ నవ్వేజనంపై విసుక్కున్నాడు.

ఆ కోపం చిత్రంపైకి మరలింది. దేశంలో నేటి నైతిక అరాజకత్వానికి కొంతవరకూ ఇంగ్లీషుచిత్రాలు కారణం. పాశ్చాత్యుల స్వేచ్ఛా ప్రవర్తన, శారీరక సుఖాల అన్వేషణ, ఆధ్యాత్మిక చింతన రాహిత్యమూ, నేటి యువతీయువకులను భౌతిక సౌందర్యాన్వేషకులుగా మార్చివేసినాయి. వారు ఇంట్లో, నిత్యజీవితంలో పొందలేని అనుభూతి, ఇంగ్లీషు చిత్రాలలో రహస్యంగా పొందుతున్నారు. యువతీయువకులు మాత్రమే ఏమిటి? వారు అది అన్వేషించడం సహజం, మంచిదికూడా. పెద్దలుకూడా, వయసు మళ్ళినకొద్దీ, యీ రకం అన్వేషణ తీవ్రరూపం దాలుస్తుంది. వృద్ధులు కూడా, ఈ చిత్రాలని విరగబడి చూస్తున్నారు. చాలామందికి సడలి, హరించుకుపోతున్న తమ వ్యక్తిత్వాలకి ఈ సినిమాలే శరణ్యం.

మన ప్రదర్శకులు యీ రహస్యం కనుక్కున్నారు. మన చిత్రాలలో, పాశ్చాత్య సంగీతరీతులు, నృత్యసంప్రదాయాలు, శృంగార చేష్టలు, వీటిని ప్రవేశపెట్టి, జనసామాన్యం జోహారుల నందుకుంటున్నారు. కుబేరులవుతున్నారు. ఇదొక మతంగా ప్రబలుతోంది. ఈ పాశ్చాత్య చిత్రాల దిగుమతిని ప్రభుత్వం నిషేధించి మతసామరస్యం ఎందుకు పెంపొందించదో? అవి ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతానికి విరుద్ధం. కళారంగంలో అసలు కూడదు. అరాజకత్వంలోంచిగాని కళ జనించదు, పెరగదు.

సినిమా అయింది. జనం లేచారు. వారు వొక్కసారిగా వొదిలేసిన శ్వాస హాలును చుట్టుముట్టింది. బైటపడ్డాడు మోహన్‌బాబు, మాధవరావు, అతని ప్రక్కన కూర్చున్న దుద్దులమ్మాయి ముందు నడుస్తున్నారు. వారి వెనకాలే నడుస్తున్నాడు. టాక్సీ, రిక్షా, బళ్ళవాళ్ళ ఆహ్వానాలు కాదని, వారివెనకనే తనూ నడుస్తున్నాడు. నాలుగైదు ఫర్లాంగులు వెళ్ళారు. సందులోకి తిరిగారు. తనూ తిరిగాడు. మాధవరావు నిలిచిపొయ్యాడు. ఆ అమ్మాయిమాత్రం నడిచి వెళ్ళింది. మరో అరఫర్లాంగు నడిచి ఒకింట్లోకి వెళ్లింది. ఆమె ఇల్లేకాబోలు. మాధవరావు వెనక్కి తిరక్కపూర్వమే, గబగబనడిచి ఇంటికి చేరుకున్నాడు మోహన్‌బాబు. తలుపువేసి దీపంఆర్పి కిటికీలోంచి చూస్తూ కూర్చున్నాడు. మాధవరావొచ్చి, తన గదిలోకి వెళ్ళడం చూశాడు. ఆ అమ్మాయి ఎవరో ? రాత్రి తను మాధవరావు గదిలో మాటలు

విన్నాడు. అందులో రెండోకంఠం స్త్రీది. సినిమాకొచ్చిన అమ్మాయిదే అవాలి. నాసీదిమాత్రం కాదు, అమ్మయ్య అనుకున్నాడు.

నిద్రపట్టేమందు తాగి పడుకున్నాడు మోహన్‌బాబు. రెండు మూడు రోజుల్లో మరో విషయం జరిగింది. పొన్నప్పగారు ఏదో పనిమీద మైసూరు వెళ్లారు. మధ్యాహ్నం రెండైంది. అన్నపూర్ణమ్మగారు నిద్ర పోతోంది. ఇల్లంతా నిశ్శబ్దంగా వుంది. మోహన్‌బాబు పడుందామని మంచంమ్మీద పక్క సర్దుతున్నాడు. బైట గేటుముందు ఏదో చప్పుడైంది. పోస్టువాడేమోనని చూశాడు. అలిమేలు. లిన్నగా పక్కగదిలో కెళ్ళింది— అది మాధవరావు గది. ఎందుకో ? తలుపు తాళంచెవి సందులోంచి చూస్తున్నాడు- మోహన్‌బాబు. అతని గుండెలు వేగంగా కొట్టుకుంటున్నాయి. మధ్య తన కెందుకు బాధ. శరీరంపై తన కెట్లాంటి యాజమాన్యము లేకపోవడం చిత్రంగా వుంటుంది. మనుషుల అలజడి— రెండో వ్యక్తి గదిలోకి వెళ్ళాడు. అతను మాధవరావు. రెండుమూడు నిముషాలలో అలిమేలు ఇవతల కొచ్చేసింది. అమ్మయ్య అనుకొని నిట్టూర్చాడు మోహన్‌బాబు. అలిమేలు వెళ్ళింది. మాధవరావు గది గడియపెట్టిన చప్పుడైంది. మోహన్‌బాబు పడుకున్నాడు. కాలం జరగదు. ఏమీ జరగదు. విసుగుపుడుతుంది. జీవితంపట్ల నిష్కారణంగా విసుగు పుడుతుంది. ఔరంగజేబుని గురించి ఆలోచించాడు. అతని కొడుకు, వారి ప్రేమ కలాపాలు, సింహాసనం కోసం కొట్లాటలు, యుద్ధాలు. ముంతాజ్ బీగమ్ తాజ్‌మహల్‌లో శాశ్వతంగా పవ్వళించింది. జీవితంలో ఏమి చూసిందో మృత్యువులోనూ అదే - విసుగు.

ఓ గంట కాలక్షేపం చెయ్యడం చేతకాని యీ మనుషులు అమరత్వాన్ని, కోరతారెందుకో ! వేదాంతులు, వారి సిద్ధాంతాలు - పరమాత్మలోంచి పుట్టుకొచ్చాడుట యీ మనిషి-మళ్ళా పరమాత్మలోకే వెడతాడుట- ఆ తలుపు తెరుచుకుని, యీ చీకట్లో క్షణం వుండి, మళ్ళా ఆ రెండో తలుపు తెరుచుకుని పరమాత్మలో ఐక్యమై అమరత్వం పొందుతాడుట ! ఎంత వెర్రి-కాలక్షేపం కాని వేదాంతుల కల్పన యీ అమరత్వం.

లేచేటప్పటికి నాలుగైంది. బైటకెళ్ళి టీ త్రాగి వొచ్చాడు. సాయంత్రం కనుక్కోడానికి నానీ రాలేదు. జ్వరం వొచ్చిందట. అలిమేలే వొచ్చింది. అన్నీ సర్ది, కారియర్ తీసుకెళ్లింది. ఐదు దాటింది. అరవుతోంది. మాధవరావు ముస్తాబై, బైటకెళ్లాడు. తెల్ల పాంటు, లోపలకి మడిచిన చొక్కా, బెల్టు, మధ్య పాపిడతీసి వెనక్కి దువ్విన క్రాపింగు-బాగానే వుంటాడు. బత్తాయి పండురంగు, ఆ రకం పచ్చదనం తన కిష్టం లేదు. దెబ్బతిని, కాస్త వాడిలి, నలిగిన బత్తాయిపండులా, జారిన దవడలూ, రంగూను.

మోహన్‌బాబు కూడా బైలుదేరాడు. గూడకట్టు, లాల్చీ, పైన తువ్వాలు- నిరాడంబరంగా వుండాలి వస్త్రధారణ. తెల్లఖద్దరు బాగుంటుంది. మాధవరావు వెనకాలే నడుస్తున్నాడు. అసలు అల్లా వెళ్ళాలి అనుకోలేదు. కాళ్ళు అటు తీసుకెళుతున్నాయి. మళుపు తిరిగాడు. ఇతనూ తిరిగాడు.

అదేదో కాఫీహోటల్లోకి వెళ్ళాడు మాధవరావు. ఇతను వెళ్ళలేదు. దూరంగా చెట్టుకింద నిలబడి, మేడమీద నుంచి వొస్తున్న రేడియోపాట వింటున్నాడు. మాధవరావు బైటకొచ్చాడు. అతని చేతులో పొట్లంవుంది. టిఫిన్ పాకేజి. మళ్ళీ ఇద్దరూ నడుస్తున్నారు. చీకటిపడుతోంది. ఇంక విద్యుత్ దీపాలు వెలగడం తరవాయి. ఆ గుమ్మంముందు నిలిచాడు తలుపు మాధవరావు. తీసింది. తనెరుగున్న మొహమే అలిమేలు. గుమ్మం బైటకొచ్చింది దాటి మరో మొహం తలుపు సందులోంచి కనబడింది. ఆ సినిమాలో రోజున చూసిన వజ్రాలదుద్దులు ధరించిన అమ్మాయిలాగుండి. లాగు లేదు, చొక్కాలేదు — ఆ అమ్మాయే!

మాధవరావు లోపలికెళ్ళాడు. తలుపు గడియేసింది అలిమేలు.

అలా చూస్తూ ఎంతసేపు నిలబడ్డం? ఈ చివరనుంచి ఆ చివరదాకా ఎలక్ట్రిక్ దీపాలసంఖ్య లెక్కపెడుతూ నడుస్తున్నాడు. కాలక్షేపానికి ఆ చెట్టుమీద వొక కొమ్మకున్న ఆకులు లెక్కించాడు. కనబడ్డంలేదు. ఆకుల మధ్య పక్షులు స్థావరం కోసం కీచులాడుకుంటున్నాయి. ఇళ్ళ సమస్య

తీవ్రమైనది. మనుషులకంటే ప్రణాళికలు, మేస్త్రీలు, పథకాలు వున్నాయి. పక్షులకో-బలవంతులకే ఇళ్లు. ప్రేయసిని ఆ కొమ్మపైనే కొంచం దూరంగా వుండనిస్తుంది.

తలుపు తెరిచారు. కీనీడలో సరిగ్గా కనపడటంలేదు. అతను మాధవరావు- వెనక దుద్దులమ్మాయి- వేగంగా నడిచి ఇంటికొచ్చేశాడు మోన్‌హబాబు ఆ దంపతులు సినిమా కెడుతున్నారా ? షాపింగ్ కెడుతున్నారా ? అలిమేలుకు ఏం సంబంధం ?

ఇంటిముందు గేటుతీసి వరండాలోకి రాగానే అన్నపూర్ణమ్మగారు ఉయ్యాలబల్లమీద కూర్చోడం చూశాడు. కిటికీముందు 'నానీ' కారియర్‌తో కూర్చుంది. తన గది తలుపు తీశాడు. నానీ లోపలికొచ్చింది. కారియర్ మూలపెట్టింది.

"నీకు జ్వరం అంది మీ అమ్మ ?" అన్నాడు.

"అమ్మెవరు ?"

"అలిమేలు"

"కాదు, పిన్నమ్మ."

"ఓ !"

"ఊఁ" అన్నదామె. నవ్వుతుంది.

ప్రపంచంలో చెడుగు, భయం, ఖారం, బాధ ఆమెకి పట్టినట్లులేదు. ఆమె జగత్తులో మొగాడు- మొగాడివల్ల వొచ్చే దురంతాలు లేనట్లున్నాయి.

"జ్వరమా ?"

"పిన్నమ్మకా ?"

"ఛ, ఛ, నీకు."

"నాక్కాదు. అక్కయ్యకి."

"అక్క యెవరు ?"

"అక్క- మా అక్కయ్య."

"నాకేం తెలుసు ? తెలుగు బాగానే వొచ్చే."

"మేం తెలుగారిమే."

"మరి రానట్టు మాట్లాడతావేం ?"

"మీలా రాదు. కొ స్త వొస్తుంది బాగా" వెడుతోంది.

"అగు."

అగనన్నట్లు తలవూపింది. గబగబ నడిచి వెళ్ళింది. ఆ పిల్ల దగ్గర నుండి తెలుసుకోవల్సినవి చాలా వున్నాయి. మంచి సమయం చిక్కింది. తను ధైర్యంచేసి చెయ్యిపుచ్చుకుని ఎందుకు నిలపలేదు ? ఏదో అభి మానం—హోదా, అంతస్తు గురించి పట్టింపు-దాన్నుండి జనించే బిగింపు. ఎప్పుడో అప్పుడు చొరవచేసి ఆమెని నిలేసి, నాలుగు విషయాలు అడి గెయ్యాలి. ఏమిటానాలుగు ? నవ్వొచ్చింది. మూడు కోతులు, నాలుగు విషయాలు !

ఆ రాత్రి అక్కడ వుండబుద్ధిపుట్టలేదు. భోజనం అయ్యాక మిత్రుడు చొడప్పగారింటికెళ్ళి, కబుర్లు చెప్పుకుని పడుకున్నాడు.

ఉదయం గదికొచ్చేటప్పటికి ఎనిమిదైంది. హొన్నప్పగారు కని పించారు. ఊరునుంచి వొచ్చినట్లున్నారు. గదంతా చిందరవందరగా వుంది. సర్దడం మొదలెట్టాడు. గోడదాటి గేటు ఇవతలకి ఐదారుకోతులొచ్చాయి. హొన్నప్పగారు వాటిని తరుముతున్నాడు. కొన్ని చెట్లెక్కి గంతులేస్తు న్నాయి. నల్ల మొహం కోతులు, పొడుగాటి తోకలు- నల్ల మొహంచుట్టూ, ఊదారంగు చర్మం—చిరువెంట్రుకలు అతని కేసి చూస్తోంది ఆ కోతిపిల్ల, మనిషికీ వాటికీ దగ్గర సంబంధం, బాంధవ్యం నెలకొల్పమని జాలిగా చూస్తోంది. అరటిపండు పడేశాడు. ఆనందంతో లాక్కుపోయి తింటు న్నాయి తీసుకొన్న కోతే మిగతా వాటికి పంచాలి, వాటిల్లోనూ భూస్వామి తత్వం యజమానితత్వం.

గది బాగుచెయ్యడానికి అలిమేలొచ్చింది.

"నానీ కెల్లావుంది ?"

"బాగానేవుంది-బద్దకం-వొళ్లు బద్దకం."

"నిన్న సాయంత్రం వొచ్చింది ?"

"నాకు పనుంది. దాన్ని రమ్మన్నా."

"జ్వరం ఎవరికి ?"

"జ్వరం ఏమిటి ? ఎవరికీ లేదు."

"అక్కయ్యకిట."

"ఓ అదా-అవును. సాయంత్రం డాక్టర్‌కి చూపించా."

"ఏమన్నాడు ?"

సమాధానం చెప్పదు. నవ్వింది. పని పూర్తిచేసి వెళ్ళింది.

పదిగంటలైంది. వీధిలోకి బండి వొచ్చింది. అందులో అన్నపూర్ణమ్మగారెక్కింది. నానీ కూడా వొచ్చింది. రోడ్డు మీదనుంచే, తనూ బండిలో ఎక్కింది. హొన్నప్పగారు సాగనంపి గేటుమూసి, లోపలి కెళ్ళాడు.

మోహన్‌బాబు స్నానానికి బైలుదేరాడు. మండువాలో తడక వెనక ఎవరో మాట్లాడుకోడం విన్నాడు.

"అబ్బాయి పట్నంవెడతాడు- మరో రెండొందలు" అది హొన్నప్పగారి కంఠం.

"ఈ నెల డాక్టర్లకవుతోంది."

అది అలిమేలు కంఠం. ఇంక మరి వినకూడదు. గదికెళ్ళి స్నానం చేసి ముందుగదిలో కొచ్చాడు. గది దక్షిణంవైపు తలుపు గడియెట్టకుండా, దగ్గరగా జార్లవేసి వెళ్ళాడు. వొచ్చేటప్పటికి తెరిచివుంది. అటూయిటూ చూశాడు. ఏమీపోలేదు. తలుపులు మూశాడు. తల దువ్వుకుంటున్నాడు. అతనికంతా గంద్రగోళంగా వుంది. విషయం సగంసగం తెలియడంవల్ల కలిగే చీకాకు ఆవరించింది. తనెందుకు వినడం ? ఎందుకుచూడడం ? వింటున్నదీ, చూస్తున్నదీ మంచి విషయాలుగాలేవు. కోతుల బొమ్మకేసి చూశాడు. అక్కడలేదు. బల్లకింద చూశాడు. మంచంకింద చూశాడు. ఎక్కడా లేదు. గదంతా చూశాడు. గది బైటకొచ్చాడు. ఏమైంది ? ఎట్లా పోయింది ? ఎవరుతీశారు ? చెట్లపైన కోతులు గంతులేస్తున్నాయి. వాటికేసి చూశాడు. ఒకకోతి చేతిలోవుంది కోతులబొమ్మ అవును. బల్లమీద బొమ్మ పక్కనే మరో అరటిపండు వుంచాడు, ఆ పండూ, ఈ బొమ్మ, గది తలుపు

తీసిలాక్కుపోయింది కోతి. తినేది అనుకుంది కాబోలు తమ సంతతిని లాక్కుపోకేంచేస్తుంది ?

బెదిరించాడు, రాళ్ళు విసిరాడు. కోపంగా చూస్తున్నాయి కోతులు. మూతివిరుపులు, కోరచూపులు— అసంతృప్తి ప్రకటిస్తున్నాయి. దూకుతున్నాయి, బైటకెడుతున్నాయి, లోపలికొస్తున్నాయి. మీదపడి పీకవుకదా! లోపలికొచ్చి, కిటికీతలుపు మూశాడు. మంచంమ్మీద పడుకున్నాడు. ఆంజనేయదండకం చదవాలంటే అతనికిరాదు. రాముడు, సీత, లంక, సుగ్రీవుణ్ణి గురించి ఆలోచించాడు. డార్విన్ సిద్ధాంతాన్ని వాల్మీకి ఏనాడో వ్రాసిపారేశాడు, చిత్రం!

మరో గంటలో అన్నపూర్ణమ్మగారు, 'నానీ' బండిలో తిరిగి వొచ్చారు. పెద్దామె లోపలకెళ్ళింది. బుట్టలో పళ్ళు, పొట్లాలు. లోపల పెట్టింది నానమ్మ. హొన్నప్పగారు బండివాడికి డబ్బులిచ్చి పంపించారు.

మోహన్‌బాబు భోజనంచేసి 'నానీ' కోసం చూశాడు. ఆమె ఇంటికి వెడుతూ గేటు దగ్గర కొచ్చింది. కిటికీ కేసి చూసింది. రమ్మని సంజ్ఞచేశాడు. వొచ్చింది. కోతికేసి చూపించాడు.

బల్లమీద వుండేది— బొమ్మ. అదిగో అది నోట్లో కరుచుకుంది. ఎట్లాగా- ఏమన్నా చెయ్యగలవా ?"

ఇంట్లోకి వెళ్ళింది నానీ. తినేది ఏదో చేతులో పట్టుకుంది. చెట్టు కిందకెళ్ళి కోతికి చూపించింది. కోతిపిల్ల కింది కొమ్మమీదికి దూకింది. వెనకాల పెద్దకోతి చూస్తోంది. చిన్నది ఆమె చేతులో పదార్థం తీసుకుంది. దానిమీదపడిన పెద్దకోతి నోట్లో బొమ్మ కిందపడింది. నానీ తీసుకుంది. నవ్వుకుంటూ లోపలకొచ్చింది. బల్లమీద పెట్టింది.

"బాగానే మచ్చికచేసుకొంటావే" అన్నాడు. తలుపు దగ్గరగా మూసి గుమ్మంమధ్యగా నిలబడుతూ.

"కోతంటే ఏం భయం ?"

"నీకు మనుషులంటేనే భయంకాదూ" అన్నాడు నవ్వుతూ. ఆ వాక్యానికి అర్థం ఏమిటో అతనికే తెలియదు. తలవూపింది నవ్వింది. వెళ్ళడానికి తలుపు దగ్గర కొచ్చింది.

"వెళ్ళాలి."

చెయ్యి పట్టుకున్నాడు విదిలించింది.

"అమ్మో" కళ్ళు పెద్దవిచేసింది. కంటిపాప కిటికీకేసి చూస్తూ, కొసలకి కదిలింది. పెదవులు బిగించింది. అతనికి ఆ దృశ్యం చూడడం ఇష్టం.

"గాజు లెక్కడివి ?"

"అక్క పట్నంనుంచి తెచ్చింది."

"నీ అక్క పట్నంలో పనిచేస్తోందా ?"

"చదువుకుంటోంది."

ఆశ్చర్యపడ్డాడు. "మరి నువ్వు చదువుకోవేం ?"

"నా కెవరు చెప్పిస్తారు ?"

"మీ అమ్మ."

"అమ్మకాదు, పిన్నమ్మగా. కూతురుగనక రాజమ్మకి చదువు."

"అక్క పేరు రాజమ్మా ? అంటే అలిమేలు కూతురా ?"

తలవూపింది. జెడ వెనక్కి తోసింది.

"అంత డబ్బెక్కడిది ?"

"పిన్నయ్య గణించివొయ్యాడు."

"ఏం పని ?"

"యుద్ధంలో ఇనుము."

"మరి అలిమేలుకి ఇళ్ళల్లోపనేం కర్మ ?"

"చిన్నప్పటినుంచీ చేస్తావుంది"

"మరి నీకు చదువు చెప్పించదా ?" తల వూపింది.

"మా అమ్మ, అయ్యలేరు. పిన్నమ్మ చూస్తుంది."

మరి, మరి.... పెళ్ళి ?"

కళ్ళు పెద్దవిచేసింది.

"నీక్కాదు. రాజమ్మకి."

నవ్వుతూంది. "వెళ్ళాలి."

అతను కదలలేదు. దక్షిణం తలుపు తెరుచుకుని పరుగెత్తి కెళ్ళింది. ఆమె పిరుదులు, వక్షానికి లయ కల్పుతున్నాయి. కదిలే శిల్పం. కాలక్షేపం అవక జీవితంమీద విముఖత పుట్టిన వారందరూ, తలకాయలు కొట్టుకొని చనిపోయేటందుకు అనువైన శరీరం ఆమెది.

మరో రెండురోజు లయ్యాకగాని మళ్ళా నానీతో మాట్లాడే అవకాశం చిక్కలేదు మోహన్‌బాబుకి.

కారియర్ తెచ్చేటప్పటికి సాయంత్రం ఏడుదాటింది. 'నానీ' కారియర్ కిందపెట్టగానే ఎలక్ట్రిక్‌దీపం ఆర్పివేశాడు మోహన్‌బాబు. ఆమె తలుపు తెరవబోయింది. ఇవతలకిలాగి తలుపుమూశాడు. ఆమె వక్షం, అతని భుజానికి తగిలింది. ఆమె ఒక్క గంతేసి దీపంస్విచ్ నొక్కింది.

"చీకటంటే భయమా ?"

"వెళ్ళిపోతా."

"కాసేపు మాట్లాడాలి."

"దీపం ఆర్పడం ఎందుకు ?"

ఏమో అతనికేమీ తెలీదు. రహస్య విషయ పరిశోధనకిమాత్రం వెలుగు తగదు కాబోలు.

"విన్నెవరూ చూడకండా" అన్నాడు.

"పిన్నమ్మ చంపేస్తుంది."

"ఎందుకు ?"

"అలస్యంగా యింటికెడితే, యింకేమన్నా వుందీ."

"నేను పనిమీద వుంచానని చెప్పు."

"భయం."

"నేనంటేనా ?"

నవ్వుతోంది.

"రాజమ్మ విషయం చెప్పు. ఏం చదువుకుంటోంది ?"

"నాకు తెలియదు. పట్నంలో చదువుతోంది. మావయ్యగారితో కలిసి"

"మావయ్యెవడు ?"

"మావూగారు. అన్నపూర్ణమ్మగారబ్బాయి."

అతనికి బోధపడుతోంది. అలిమేలు భర్త యుద్ధం రోజుల్లో ఇనప వ్యాపారంలో బోలెడంత గడించాడు. తరవాత చనిపొయ్యాడు. ఆ డబ్బుతో అలిమేలు కూతురికి పట్నంలో చదువు చెప్పిస్తోంది. కూతురు, పొన్నప్పగారబ్బాయి మాధవరావు (మావూగారు) కలిసి చదువుకుంటున్నారు. వారికి స్నేహం యేర్పడింది. ఆమె చదుకోడంతో పనిమనిషి కూతురన్న చౌకతనం పోయింది. సమానురాలైంది.

"కలిసి చదువుకోడం మట్టుకేనా ?" అనడిగాడు.

ఆమెకి అర్థమైనట్లు లేదు. సమాధానం రాదు.

"మొన్న సినిమాలో చూశాను, వారిద్దరినీ" అన్నాడు. ఏమీ మాట్లాడదు.

"ఓ నవ్వులు. మీద చెయ్యేశాడు. ఇంటిదగ్గర దిగపెట్టాడు."

ఏమీ మాట్లాడదు.

"బాగా ఇష్టం అన్నమాట"

"రాజమ్మకి మావుగారంటే ఇష్టం."

"పెళ్ళి చేసుకుంటుందా ?"

"ఏమో."

"మరి నీ పెళ్ళి ?"

సిగ్గుతో తలవంచుకుని నవ్వుతోందని, బుగ్గల తీరువల్ల గ్రహించాడు.

"చేసుకుంటావా ?"

ఎలాగో చూసింది. అతన్ని తలుపు దగ్గరనుంచి తోసింది. చెయ్యి భుజంమీద పడింది.

"ఏం పన్లు ?"

"ఇష్టం లేదా ?"

లేదన్నట్లు తల జోరుగా కదిపింది.

"మీ కాళ్ళకి మొక్కుతా, నన్ను పోనీయండి" అని చేతులు జోడించింది.

"హొన్నప్పగారికి, అలిమేలుకి - స్నేహమా ?"

"ఏమో"

"అదొక్కటే చెప్పు. వెళ్ళనిస్తా."

"ఏం చెప్పను ?"

"ఎంతకాలంనుంచి పనిచేస్తోంది ?"

"చాలాకాలంనుంచి. రాజమ్మ చిన్నపిల్ల - హొన్నప్పగారి వ్యాపారానికి పెట్టుబడికూడా పెట్టింది పిన్నమ్మ. ఇంట్లో కర్చులొస్తే అప్పిస్తా వుంటుంది."

"అమ్మగారికి తెలుసా ?"

"తెలీదు."

"ఏం కథ ?"

నవ్వుతుంచే. తలుపుతీశాడు మోహన్‌బాబు. జేబులోంచి ఐదు రూపాయలనోటు తీసిచ్చాడు.

"ఎందుకు ?"

"సినిమాకెళ్ళు, గాజులు కొనుక్కో."

"నాకొద్దు."

వెళ్ళిపోయింది నానమ్మ.

డబ్బిస్తే పుచ్చుకోనంతటి నిజాయితీగల పనివాళ్ళకాలం వచ్చింది. పనిమనిషి కూతురుకి పట్నంలో చదువు చెప్పిస్తుంది. యజమానికి పెట్టుబడి పెడుతుంది. అప్పులిస్తుంది. అబ్బాయి కాలేజీ జీతం కట్టాల్సివస్తే, హొన్నప్పగారు ఆమె నడగాల్సి వచ్చింది. సమాజంలో ఆర్థికంగా సంక్రమించిన అంతస్థులు పోయినాయి. యీ యుద్ధంలో - తెగలు, వ్యత్యాసాలు పోయి అంతా ఏకమౌతున్నారు. ఇంక పెళ్ళిళ్ళతో పడిపోతూన్న గోడలు నేలమట్టం అవుతాయి.

కాని మాధవరావు, రాజమ్మని పెండ్లి చేసుకుంటాడా ? వాళ్ళింట్లో పనిమనిషి కూతుర్ని ఎంత చదువుకున్నదైనా చేసుకోడు. కులాసాగా,

సరదాగా, స్నేహంగా వుంటాడు. వివాహం వుద్దేశం వుండకూడదు. ఓ వేళ వున్నా తల్లిదండ్రులు అందు కంగీకరిస్తారా ? అతనలా చెడి పోవడం మంచిదికాదు. దాన్ని అపుచెయ్యడం తన కర్తవ్యం. హొన్నప్ప గారితో చెప్పడం శ్రేయస్కరం.

తెలవలవగానే మాధవరావు పట్నం వెళ్ళిపొయ్యాడు. నాన్నిచ్చిన డబ్బు, అలిమేలుదని అతనికి తెలుసా ? తెలిస్తే రాజమ్మతో స్నేహంగా ఉండగలడా ? నానీ తనిచ్చిన ఐదు రూపాయలనే తృణీకరించిందే ! కాని ఆమధ్య యిచ్చిన రెండు రూపాయలూ తీసుకుందేం నానీ ? అంతా అయో మయంగా వుంది. రాజమ్మ కూడా వూరికి వెళ్ళే వుంటుంది.

ఆ రోజు శనివారం, మధ్యాహ్నం మూడైంది. హొన్నప్పగారు ఏవో పద్దు పుస్తకాలు చూసుకుంటున్నాడు. గదిలోకి వెళ్ళాడు మోహన్ బాబు.

"రండి కూర్చోండి" అని కుర్చీ చూపించాడు హొన్నప్పగారు.

"చదువూ అదీ బాగా సాగుతోందా ?"

"అహా" అన్నాడు, 'అదీ' అంటే మరింకేమిటా అని ఆలోచిస్తూ.

"సంతోషం"

"మీ వ్యాపారం బాగా వుందా ?"

"ఏం వుండడం లెండి" ఇప్పుడేదీ అనుకొన్నట్లుగా సాగడం లేదు."

"మీతో వో విషయం చెప్పాలి. ఓ విధంగా, నాకెట్లాంటి హక్కూ లేదనుకోండి."

"చెప్పండి."

"మీవాడు ఒక తక్కువ కులందానితో స్నేహం చేస్తున్నాడు. నే చూశాను."

ఆశ్చర్యం ప్రకటించాడు హొన్నప్పగారు.

"ఎవరితో ?"

"మీకు తెలిసే వుంటుంది."

"ఎవ్వే ! నాకు తెలీదు. చెప్పండి."

"మీ ఇంట్లో పనిచేసే, అలిమేలు కూతురుతో."

"నానీతోనా ?"

"కాదు."

"మరి ?"

"మీకు తెలుసు."

"రాజమ్మతోనా ?"

బిగ్గరగా నవ్వాడు. "వాళ్ళు క్లాస్‌మేట్స్‌గా."

"కథ చాలా దూరం వెడుతోంది."

"అంటే ?"

పక్కగదిలోంచి అన్నపూర్ణమ్మగారొచ్చింది.

"మామావూ మాట చెబుతున్నారా ?" అన్నదామె. అన్నపూర్ణమ్మ గారు పెద్దామె. జుట్టంతా నెరిసింది. చెవలకి ఎర్రరాళ్ళ దుద్దులున్నాయి. మాధవరావు తల్లి పోలికే."

"అలిమేలు కూతురుతో మావాడా ? అన్నదామె.

"మరేంలేదు లెండి, ఇప్పట్లో స్నేహమే కావొచ్చు, అంటే మొదట్లో. తరవాత ఏ కడుపో కాలో........"

మోహన్‌బాబు వాక్యం పూర్తికాకుండానే అన్నపూర్ణమ్మగారు 'ఆ' అని పెద్దగా అరిచి, పక్కనున్న మంచంపైన వాలిపోయింది.

"ఏమిటండీ మీరంటూ వుంట ?" అని గర్జించాడు హనుమన్నప్ప గారు.

"ముందు ఆవిడ విషయం చూడండి."

ఆమెకి మంచినీళ్ళిచ్చారు. ఆమె చేతులు, కాళ్ళు గజగజ వొణికి పోతున్నాయి.

"నేనేమీ అనలేదు. రేపు ఏ కడుపో కాలో వస్తే వివాహం చేసుకునే అవసరం రాకుండా పోతుందంటారా ? ఆ మధ్య డాక్టరింటికి కూడా వెళ్ళారుట."

అన్నపూర్ణమ్మగారు మరో కేక పెట్టింది. మెడ, తల వూగిపో తున్నాయి.

"బాబ్బాబు. డాక్టర్ని పిలుస్తారా ?"

మోహన్‌బాబు, డాక్టర్ కోసం వెళ్లాడు. డాక్టర్‌ని తీసుకొచ్చేటప్పటికి అరగంటైంది. ఈలోగా అలిమేలు కూడా వచ్చింది. అమ్మగారికి సపర్యలు చేస్తోంది.

అన్నపూర్ణమ్మగారు మాట్లాడడంలేదు. పక్షవాతం అని తేల్చాడు డాక్టరు.

ఆ రాత్రంతా అందరూ ఆమె మంచంచుట్టూ జేరి, కావలసింది చూస్తూ, ఒంటికి తైలం మర్దనచేస్తూ, కునుకుతీస్తూ గడిపారు. ఆమె యీ స్థితికి తను కారణం అనుకోక తప్పింది కాదు మోహన్‌బాబుకి. అలిమేలు, నానీ, అతనికేసి కోపంగా చూస్తున్నట్లనిపించింది. ఇదంతా తనెందుకు తెచ్చిపెట్టుకున్నట్లు! మంచిచేద్దామని.

ఆ మొర్నాడు, మాధవరావుని అర్జంటుగా రమ్మని టెలిగ్రాం యిచ్చినట్లు తెలుసుకున్నాడు మోహన్‌బాబు.

డాక్టరు ప్రమాదంలేదని ధైర్యం చెప్పాడు. అది మొదటిసారి వచ్చినప్పటి తీవ్ర లక్షణంట. తేరుకుందిట. మరోసారి రాకుండా భద్రంగా ఉండాలిట. డాక్టర్ వెళ్ళేటప్పటికి, మధ్యాహ్నం పన్నెండు దాటింది. మోహన్‌బాబు హోటల్‌లో భోజనంచేసి వచ్చాడు.

అతనికి నిద్రొస్తోంది. కారియర్ కడిగితెచ్చింది అలిమేలు.

"మీరెందుకు అవన్నీ చెప్పడం ?"

ఆమె ధైర్యానికి చకితుడయ్యాడు మోహన్‌బాబు. నిద్ర ఒక్కసారిగా పోయింది. మంచంమీద కూర్చున్నాడు.

'మీకు నానీజోలెందుకు ? మాధవరావుగారంటె- మా రాజమ్మని పెండ్లి చేసుకుంటాడు. మీరు చేసుకుంటారా నానీని ?'

ఆ ఉద్రేకంలో ఆమెని దగ్గరగా, పూర్తిగా చూడగలిగాడు. నలభై దాటుతుందేమో ఆమె వయస్సు. శరీరం ముడతలు పడుతోంది. కళ్ళకింద నలుపు తెలీకుండా, కాటుక కాపాడుతోంది. మంచి దుస్తులు వేసుకుంటే బాగానే వుంటుంది. దుస్తులు, పోషణ సంస్కారం-యివే మనుష్యుల్ని వేరు

చేసేవి. కళలో యివన్నీపోతాయి. అంచేతే కళని అంతర్జాతీయ భాషగా గౌరవిస్తున్నారు.

"నేను నాసీని ఏం చేశాను?"

"మరి డబ్బివ్వడం దేనికి?"

"సంతోషపెట్టడానికి?"

"దీపం అర్పడం?

ఛీ, ఛీ- యింత పచ్చిగా అడుగుతుందేమిటి? మరో వుద్దేశం లేకుండా సంతోషపెట్టడం అనేది ఆమె అర్థం చేసుకోవాలంటే అర్థశతాబ్ది సంస్కారం రావాలి అనుకున్నాడు.

"అంత ఇష్టంగా వుంటే పెండ్లి చేసుకోండి. రేపు మాధవరావు గారొస్తుండాదు. రాగానే, అన్నీ మాట్లాడుకుందాం."

"ఇంకా నయం,-మాధవరావు మీ అమ్మాయిని చేసుకుంటాడనా?"

"ఓ, ప్రమాణం చేశాడు. డాక్టర్‌కి చూపించా రాజమ్మని. మూడో మాసంట...."

తలుపు చప్పుడయ్యేటట్లు వేసి వెళ్ళింది అలిమేలు.

మోహన్‌బాబుకి ఆలోచించేశక్తి పోయింది. ఏదో ఆకృతి, కేంద్రంలేని భయం పట్టుకుంది. పోస్టుమేన్ ఇచ్చిన ఉత్తరం సరిగ్గా చూడనేలేదు. చూసినా, అందులో ఏముందో తెలీలేదు. గబగబ పెట్టెలోకి సామాన్లు సర్దాడు. బల్లమీద వున్నవాటిని, ట్రంకులో పడేశాడు. మంచం వూడదీసి నవారుతో కట్టాడు. పాతబట్టలన్నీ హోల్డాల్‌లో పడేశాడు. రోడ్డు మీదికెళ్ళి జట్కా పిల్చుకొచ్చాడు. సామాన్లు అందులో కెక్కించాడు. ఇంటి తలుపులు వేసివున్నాయి. హొన్నప్పగారు పడున్నారు. అలిమేలు ఇంటికెళ్ళింది. ఎవ్వరూ చూడటంలేదు, అమ్మయ్య అనుకున్నాడు.

మళ్ళా గదంతా ఒక్కసారి పరకాయించి చూశాడు. అలారం గడియారం ట్రంకులో పెట్టాడు. బల్లకింద పడివుంది మూడు కోతుల బొమ్మ. తను చెడుగు చూశాడు విన్నాడు; చెప్పాడు. దాన్నితీసి దూరంగా కిటికీలోంచి గిరవాటెట్టాడు. స్నానంగదిలో సోప్‌కేస్, టూత్‌బ్రష్‌మాట మరిచిపోయి బండెక్కి స్టేషన్ కొచ్చాడు.

అదీ మోహన్‌బాబు చెప్పినకథ. ప్లాట్‌ఫారంపై జనం సందడిగా తిరుగుతున్నారు పోర్టర్లు సామాన్లతో పరుగులెడుతున్నారు. రైలు రానే వచ్చింది. ప్లాటుఫారం ఘాటుకి తట్టుకోలేక తుమ్ముతున్నట్లు శబ్దంచేస్తూ. పోర్టరు, సామాన్లు మోహన్‌బాబు వో పెట్టిలో కెక్కారు.

"అదీ విషయం. నేను లేకపోయినందుకు మరోలా అనుకోకు." అన్నాడు మోహన్‌బాబు.

"నువ్వేమంటావ్?" అన్నాడు మళ్ళా. ఏం వ్యాఖ్యానం చెయ్యాలో నాకు తెల్సిందికాదు.

"ఏమీ అనను. వ్యాఖ్యానంకూడా నువ్వే చేసేశావు" అన్నాను.

"అంటే?"

"కోతులబొమ్మ అవతల పారేశావుగా" అన్నాను. ఇద్దరం బిగ్గరగా నవ్వుకున్నాం. గార్డు విజిల్ వేశాడు. మిగిలిన జనం పెట్టెలలోకి ఎగవడుతున్నారు-ప్లాట్‌ఫారం తుమ్మితే వూడిపడ్డట్లు ఒక్కుదోకుతో ఎంజిన్ కదిలింది పట్టాలు మూలిగాయి. తలుపులదగ్గర జనం నిలబడి చేతులు వూపుతున్నారు. జ్వరంతో మూల్గుతున్న రైలుమీద శాలువా కప్పినట్లు.

ఓ అమ్మాయి గబగబ వగర్చుకుంటూ పరుగెత్తుకొచ్చి, మోహన్‌బాబు కూర్చున్న కిటికీలోకి, ఏదో గిరవాటెట్టింది. రైలు వెడుతోంది. అతను దాన్ని పైకి చూపించాడు. అది కోతులబొమ్మ.

"మరిచిపోయ్యారు." అన్నదామె. దూరమైపోయ్యారు రైల్లో వ్యక్తులు. మోహన్‌బాబు ఆమెకేసి చూస్తున్నాడు. ఆమె వెనక్కు తిరిగింది. నాకేసిచూసి నవ్వింది. నడుచుకుంటూ వెళ్ళిపోయింది. ఆమె 'నాసీ' అని గ్రహించాను. మోహన్‌బాబుకి ఆమె కావాలి. ఆమెతో వివాహంకాదు. మూడుకోతుల నీతి యింకా దాన్ని ఆమోదించే స్థితికి రాలేదు కాబోలు అనుకొని, సామాన్లు పోర్టర్ నెత్తినపెట్టి బైటకి నడిచాను.

రచనకాలం : 1959 మే 17, జులై 22-26

ప్రచురణ : తెలుగు స్వతంత్ర 15-8-1959